

Dr. Ilir Muharremi

Roman: "Stranac" Albert Kami

Ubistvo sa predumisljajem

Roman "Stranac" autora Albert Kami-ja je stvoren čistim, konkretnim i bogatim jezikom. Sve počinje jednim telegramom saučesća iz staračkog doma. "Majka je umrla. Sahrana je sutra. Najiskrenije saučesće". Mersi, protagonista tog romana, telegram saučesća prima hladnokrvno, i mi kao čitaoci počinjemo da sumnjamo da on bilo šta oseća prema spoljašnjem svetu a naročito prema najbližima? Sigurno da. Merso je njoj mnogo značio. Merso odbija da vidi pokojnicu. Prema njegovom mišljenju, svi oni koji su došli ne osećaju ništa prema njoj. Noć je protekla bez ikakvog razgovora sa majčinom familijom. Ovaj momenat ne pokazuje indiferenciju, nego monotona uobičajena životna pravila, prema kojima treba da se postupa. Tu ne postoje saosećanja, nego pravila koja čine život a ne ono što ljudi hoće. Sunce se ponavlja, pojavljuje kroz ceo roman. Merso ne zna koliko mu majka ima godina. Svaka ispovest je u prvom padežu, i sa međusobnim dijalozima osoba koje nas iz jednog događaja uvode u drugi. Autor ostavlja mesto svakoj situaciji. Pošto je sahranio majku, on odlazi sa devojkom po imenu Marija, bivšom daktilografkinjom, koja mu se sviđala ranije. Odlazi sa njom na plažu, kupuje se, grli je i ljubi. Zbog crne kravate koju nosi, Marija mora da ga pita: Da li si u žalosti? Odmah joj odgovara i kaže da mu je umrla majka. U realnosti niko nije odogovaran za smrt, život se nastavlja. Odlaze u bioskop i gledaju

Fernandelov film. Zatim vece završavaju u Mersonovom stanu, Marija rano odlazi.

Dan je bio sunčan, on, prebirajući po jastucima, traži miris soli koju je ona ostavila. Iako posle smrti odmah kuca na vrata ljubav, autor nam kazuje da mrtvi ne treba da ometaju život. Mada se često pojavljuju kao duhovi. Osobe koje nam autor prikazuje su dosta individualizirane, živahne i posebnog karaktera, i uistinu prikazuju jednu galeriju kontrasta. On je svestan da u ovom apsurdnom svetu ne može ništa da promeni. Nedelja nije bila srećan dan za Mersa, jer ga je tog dana njegov drug Rejmon (koji živi na račun žene), pozvao da odu kod trećeg prijatelja. On ne odbija zato sto išao ili ne, isto mu se hvata. Zar nije jasna ta indiferentnost prema svetu? Radili ili ne radili, svodi se na isto. Pošli su sa Marijom i Rejmonom. Sunce dominira. Njegov prijatelj Mason je jedan krupan čovek. Bacali su se na morske talase, prevrtali su se po talasima kao da je prvi dan. Merso je ljubio Mariju. Nije je ljubio od ujutru iako ništa nije osećao. Vratili su se u kolibu kako bi jeli. Glavni specijalitet je bio riba i crveno vino. Masonova žena i Marija peru suđe. Trojica muškaraca odlaze u šetnju po plaži. Iznenada sreću dva Arapina, koji dolaze u njihovom pravcu. Rejmon ih poznaje i tu dolazi do sukoba. Arapi su se potukli sa Masonom i Rejmondom i ranjavaju Rejmona koji odlazi na lečenje. Pri povratku sa lečenja, opet kreću prema mestu gde se nalaze Arapi. Susreću obojicu, Rejmon vadi pištolj. Merson upita: “ Da ga ubijem?”, Merso odgovara : “ Nemaš prava da pucaš u njih a da ne kažeš ništa”. Zatim sukob počinje tako sto su vređali jedan drugog.

Merso je uzeo pištolj. Možda je sama sudbina odlučila ubicu. Arapi su se povukli a muškarci su krenuli ka kolibi. Merso umoran i pijan od vina, ispratio je Rejmona do kolibe. Pošto se Rejmon popeo gore na stepenište, Merso je ostao dole, ošamućen i obeshrabren naporom da se popne uz drvene stepenice da bi stigao kod žena. Bilo je mnogo toplo i u vazduhu se osećala omorina od kiše koja je padala na suncu. Opet dolazi do dileme: “Idi tamo ili ostani ovde, isto je. Okrenuo se prema plaži i krenuo. Toliko je bio premoren da mu je znoj nemilosrdno kapao sa čela. Zašto Merso kreće, kada nema snage više nego da se popne samo na jedan stepenik a ima snagu da se vrati na plažu po vrućini. Gde je on krenuo, da se šeta bez ikakvog razloga po ekstremnoj vrućini? Ne, namera mu je da se sretne sa Arapima. Koliko god da autor okrivljuje sunce (vrućinu), istina je namerna. Sreće se sa

Arapinom, glava mu je umorna od sunca, to je isto ono sunce kao i onog dana kada je sahranio majku. Arapin vadi nož i kreće prema Mersi. Znoj sa oznojenih trepavica mu kaplje u oči. Osećao se kao da ga sunce peče po čelu. Vadi pištolj i puca u Arapina. Pucnji koji više ne mogu da se zaustave kucaju na vrata nesreće. Na suđenju se više okrivljuje njegovo ponašanje nego samo delo. Nemilosrdno pitanje mu se stalno mota u glavi, a to je : “Zašto je na sahrani svoje majke bio hladnokrvan ne prolivši ni jednu suzu?”. Primoran je da izvrši retrospektivu događaja: Rejmon, plaža, kupanje, svađa, opet plaža, mali izvor, sunce i pucnjava. Pitanja koja je postavio komesar su: “ Da li veruješ u Boga?”. Naravno da Merso ne veruje. Ovde se figura Hrista pojavljuje kao predmet koji traži oprostaj, ali Merso to odbija kao svaki kriminalac koji je plakao pred njim. Merso nije Antihrist, ali verovao ili ne, isto je. I u zatvoru se seća majke . “Naravno da sam majku voleo, ali to ne znači nista, apsurd da zbog majke nije prolio suze i Salamano koji plače zbog psa oslikava Mersu i jednu čudnu situaciju. Sveštenik se pojavljuje na kraju romana. Merso ga odbija zato što ne veruje u Boga. Njegova molba za pomilovanjem je odbijena, on zna da će da umre. On zna da je isto umreti kada imaš 30 godina ili kada imas 70. Svakako će umreti, sada ili kasnije. Opet, ista stvar! Roman se završava sećanjem i shvatanjem majke koja je na kraju života pronašla verenika. Zašto on opet počinje ovu novu igru? Merso predlaže da ona na kraju života oseti da je slobodna i mlada. On je spreman da sve to još jedan put preživi. Srećan je zato što ga je ta ljutnja pročistila od lošeg, i dala mu nadu. Ova hladnokrvnost treba da se završi, neka se oseti što manje usamljeno i njegova želja je da na dan egzekucije bude što više posmatrača, vike i mržnje. On ostaje stranac za ljude i ljudi ostaju stranci za njega.

Albert Kami, “Stranac” – Priština, 1978, str: 81, 82, 83

PR
DIOGEN pro kultura
<http://www.diogenpro.com>